

Öğretmen Adaylarının “Akıllı Telefon” a Yönelik Metaforik Algıları: Yoksa Davis En Başından Beri Haklı Mıydı?¹

Murat POLAT²

Öz: Bu araştırmanın temel amacı öğretmen adaylarının akıllı telefona yönelik metaforik algılarının belirlenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu 184 öğretmen adayı (57 erkek; 127 kadın) oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni kullanılmış ve veriler içerik analizi tekniğiyle çözümlenmiştir. Araştırmanın verileri, öğretmen adaylarının “Akıllı telefon ya benzer/gibidir; çünkü ...” cümlesini tamamlamasıyla elde edilmiştir. Araştırma kapsamında belirlenen metaforlara yönelik öğrenci görüşleri arasında öne çıkan görüşler ise doğrudan alıntılama yoluyla paylaşılmıştır. Araştırma sonucuna göre; öğretmen adaylarının %81’i akıllı telefona yönelik olarak olumlu bir tutuma sahipken %19’u olumsuz bir tutuma sahiptir. Öğretmen adaylarının %48.3’ünün akıllı telefonun kendilerinde bağımlılık yarattığı görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğretmen adaylarının %16’sı akıllı telefonun algılanan kullanım kolaylığı yönünde %17’si ise akıllı telefonun algılanan faydaları yönünde görüş bildirmişlerdir. Ek olarak öğretmen adaylarının sadece %10.8’nin bilinçli kullanım kategorisinde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Son olarak, akıllı telefona yönelik öğretmen adaylarının metaforik algılarının; niyet (olumlu-olumsuz tutum), algılanan kullanım kolaylığı, algılanan fayda, akıllı telefon bağımlılığı ve bilinçli kullanım kategorileri olmak üzere birbiriyle ilişkili beş farklı temada birleştiği görülmüştür. Dolayısıyla bu çalışma sonucunda ulaşılan bulguların büyük oranda Davis ve Ark. (1989) geliştirmiş oldukları Teknoloji Kabul Modeli

¹ Bu çalışma 03-05 Mayıs 2018 tarihleri arasında Muş’ta düzenlenmiş olan “1. Uluslararası STEM ve Eğitim Bilimleri” kongresinde sunulmuş sözlü bildirinin genişletilmiş ve revize edilmiş halidir.

² Dr. Öğretim. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, ORCID: 0000-0002-2921-7831. m.polat@alparslan.edu.tr

Öğretmen Adaylarının “Akıllı Telefon” a Yönelik Metaforik Algıları: Yoksa Davis En Başından Beri Haklı Mıydı?

(TAM) alt boyutlarını desteklediği ifade edilebilir. Araştırmada ulaşılan sonuçlar alan yazın çerçevesinde tartışılmış ve birtakım önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Akıllı telefon, teknoloji kabul modeli (TAM), metafor, öğretmen adayları

The Metaphoric Perceptions of Pre-Service Teachers Towards “Smart Phone” or Was Davis Right From The Start?

Abstract: The main purpose of this study is to determine the metaphoric perceptions of prospective teachers towards smart phones. 184 pre-service teachers (57 males; 127 females) were included in the study. In the study, phenomenological design was used. And data were analyzed by content analysis technique. Pre-service teachers were asked to complete the sentences such as “Smart phone is like...; Because...”. Findings are presented with tables and direct quotations. At the end of the research; while 81% of pre-service teachers have a positive attitude towards smartphones, 19% have a negative attitude. It was found that 48.3% of the pre-service teachers thought that the smartphone was addictive. Also 16% of the prospective teachers stated that the smartphone's perceived ease of use and 17% expressed the perceived usefulness of the smartphone. In addition, it was determined that only 10.8% of the pre-service teachers reported their opinions in the conscious use category. Finally, the metaphorical perceptions of prospective teachers towards the smartphone; intention (positive-negative attitude), perceived ease of use, perceived benefit, smartphone addiction and conscious use are collected in five different categories. Consequently, it can be stated that the findings obtained in this study largely support the subscales of Technology Acceptance Model (TAM) developed by Davis et al. (1989). The results of the study were discussed within the framework of the literature and some suggestions were made.

Keywords: Smart phone, technology acceptance model (TAM), metaphor, pre-service teachers

Giriş

Akıllı telefon önemli bir iletişim ve multi medya aracı olarak 21. yüzyılda insan yaşamının doğal süreçlerini büyük oranda ele geçirmiş bulunmaktadır. Öyle ki insanlar artık ihtiyaçları için akıllı telefonlara baş vurmanın dışında tamamen akıllı telefona bağımlı hale gelmeye başlamışlardır. Bunun eğitim ortamlarına günümüz dijital yerli öğrencileri (Arabacı ve Polat, 2013) yoluyla ciddi yansımaları olmaktadır. Bu eğitsel yansımaların en sık görüldüğü ortamlar ise örgün eğitim ortamları olarak yükseköğretim kurumlarıdır.

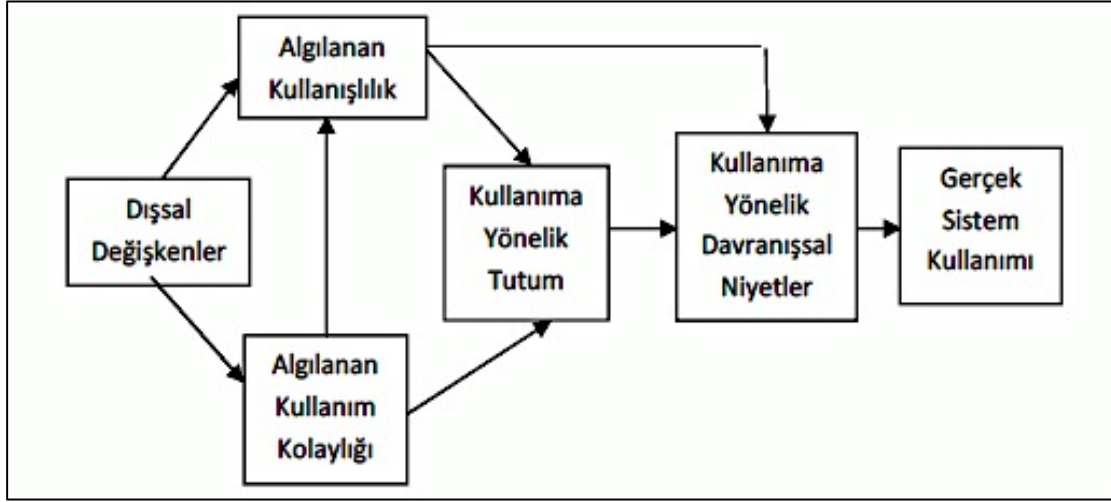
Nitekim Türkiye’de yürütülmüş bir çalışma sonunda “we are social” platformunun Ocak 2018’e ait yayınladıkları veriler ışığında sosyal medya ve mobil kullanıcı yetişkin istatistikleri açısından her tipte telefon kullanımının Türkiye genelinde %98’lik bir oranda olduğu akıllı telefon kullanımının ise %77’lik bir oranla temsil edildiği görülmektedir. Bu oranın büyük bir çoğunluğunu ise üniversite çağındaki genç nüfus oluşturmaktadır. Ayrıca aynı raporda 81.33 milyonluk Türkiye nüfusunun büyük bir çoğunluğunun (%73), ki bu yaklaşık olarak 59.05 milyon kişiyi temsil etmektedir, bir şekilde mobil teknoloji kullanıcısı olduğu da belirtilmektedir (Hootsuite, 2018). Burada tahmin edilebileceği gibi mobil teknoloji kullanıcıları içerisinde özellikle akıllı telefon kullanıcıları ve de üniversite çağındaki genç nüfus başı çekmektedir. O halde Türkiye’de üniversite öğrencileri akıllı telefon fenomenini günlük yaşamlarında nasıl algılamaktadırlar? Sorusu bu noktada önem kazanmaktadır.

Akıllı telefon fenomeni üzerine alan yazındaki çalışmaların şuan için halen daha çok yeni olmakla birlikte birçok farklı kavramı ele aldığı söylenebilir. Ancak bu çalışmalar incelendiğinde genel anlamda iki eğilimin ortaya çıktığı görülmektedir. İlk olarak akıllı telefonun kullanım amaçlarını araştıran çalışmalar ikinci olarak akıllı telefonun yetişkin bireyler üzerindeki olası etkilerine (olumlu/olumsuz) odaklanan çalışmalar. Bu bağlamda ilk gruptaki çalışmaların akıllı telefonun yaygın kullanım nedenlerini (Ada ve Tatlı, 2012); mobil uygulamaların kullanımı (Dufau ve Ark., 2011) ve tüketim (Çakır ve Demir, 2014) boyutuyla ele aldıkları belirtilebilir. İkinci gruptaki çalışmalar ise akıllı telefon kullanımını; davranış, psikoloji, yalnızlık, stres, motivasyon, utangaçlık, bağımlılık, statü, kampüs yaşamı gibi daha kişisel konular (Aktaş ve Yılmaz, 2017; Gökaliiler, Aybar ve Gülay, 2011; Özbek ve Ark.:

2014a) açısından ele almaktadırlar. Tüm bu eğilimler içinde son yıllarda özellikle bilişsel öğrenme ve akıllı telefon teknolojilerini birleştirmeye yönelik kimi çalışmaların (Dufau ve Ark., 2011) ise akıllı telefon teknolojisinin farklı kullanım alanları konusunda oldukça ufuk açıcı oldukları ifade edilebilir.

Diğer yandan akıllı telefon ve üniversite öğrencileri örneklemini birlikte ele alan ulusal ve uluslararası birçok çalışma bulunmaktadır. Örneğin eğitsel amaçlı akıllı telefon kullanımı açısından mobil kütüphane uygulamalarının okuryazarlık üzerine etkisinin (Reese Bomhold, 2013); üniversite öğrencilerinin akıllı telefon satın alma tercihlerinin (Çakır ve Demir, 2014); bir statü göstergesi tüketimi olarak akıllı telefon marka tercihlerinin (Gökaliiler, Aybar ve Gülay, 2011) araştırıldığı çalışmalar. Ya da akıllı telefon seçimlerini nelerin belirlediğinin (Tatlı, 2015); akıllı telefon bağımlılığının (Aktaş ve Yılmaz, 2017; Gökçearslan ve Ark., 2016; Haug ve Ark., 2015; Kwon ve Ark., 2013; Samaha ve Hawi, 2016); kuru göz sendromunun (Park ve Ark., 2014) ve daha birçok farklı kavramın araştırıldığı çalışmalardır. Ancak akıllı telefon kullanımının özellikle daha temel bir yaklaşım açısından teknoloji kabul modelleriyle yakından ilgili olduğu söylenebilir.

Teknoloji kabul modelleri günümüzde bireylerin bilgi teknolojilerini neden kullandıkları, nasıl kabullendikleri ve sonuçlarını açıklamaya çalışan, yorumlayan ve tüm bu süreci kendi içinde birtakım alt dinamiklerle somutlaştıran yaklaşımlar olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Geliştirilen teknoloji kabul modellerin geçmişten günümüze birçok farklı versiyonlarda araştırmacılar tarafından üretilmiş (Yucel ve Gulbahar, 2013) oldukları anlaşılacakla beraber bu modeller arasında öne çıkanlar; nedenli eylem teorisi (Theory of Reasoned Action), planlı eylem teorisi (Theory of Planned Action) ve teknoloji kabul modeli (Technology Acceptance Model – TAM) dir (Özbek ve Ark.: 2014a). Ancak bu modeller arasında günümüzde en çok kabul gören modelin Davis’in (1989) geliştirdiği ve sonrasında arkadaşlarıyla birlikte son halini verdikleri TAM (Davis, Bagozzi, ve Warshaw., 1989) modeli olduğu söylenebilir (Çelik, Yılmaz ve Pazarlıoğlu, 2010; Özbek ve Ark.: 2014b). Şekil 1’de bu modelin işleyiş sürecine ilişkin temsili bir gösterime yer verilmiştir.

Şekil 1. Teknoloji Kabul Modeli (TAM) (Kaynak: Davis, 1985; Özbek ve Ark.: 2014a)

Şekil 1 incelendiğinde TAM modelinde teknoloji kabulü açısından niyet, tutum, davranış, kullanılabilirlik, kullanım kolaylığı ve çevrenin bireysel anlamda teknoloji kabulünün ön belirleyicileri oldukları anlaşılmaktadır. Bu modelle Davis ve Ark. (1989) teknoloji kabul modelinin, teknoloji kabulünü algılanan kullanım kolaylığı (AKK), algılanan fayda (AF), kullanıma yönelik tutum ve davranışsal niyet olmak üzere dört temel ögeye dayanarak ölçmeye (Davis, 1985; Uğur ve Turan, 2016) çalıştıkları anlaşılmaktadır. Davis'e göre (1989) bu modelde: Tutumla kastedilen şey herhangi bir olaya olumlu veya olumsuz davranış gösterme eğilimi; Niyet, herhangi bir kişinin karşılaştığı bir teknolojiyi kullanmayı kabul etmesi veya reddetmesi; Algılanan Fayda, teknolojik bir aracın bireyin iş ve eylemlerini kolaylaştırma düzeyini ve Algılanan Kullanım Kolaylığı ise kişinin karşı karşıya olduğu bir teknolojiyi kullanmakta ne kadar az çaba harcaması gerektiği (Bolat, Aydemir ve Karaman, 2017; Çivici ve Kale, 2007; Davis, 1989) ile ilgili bileşenlerdir. Teknoloji Kabul Modelinde, algılanan kullanım kolaylığı ve algılanan fayda bileşenlerinin öne çıktığı görülür. Yani kişinin teknolojiyi kullanma eğilimi ve davranışı, kullanıma karşı tutum ve aynı zamanda "kullanma kolaylığı" ve "algılanan fayda" hem doğrudan hem de dolaylı etkilerin altında kalmaktadır. Hem kullanım kolaylığı, hem de algılanan faydanın birlikte, kullanıma karşı tutumu etkiledikleri, kullanıma karşı tutumun ise "kullanma eğilimi"ni, kullanma eğiliminin (Niyet) de "kullanma davranışı" nı etkilediği ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda kullanım kolaylığının algılanan fayda üzerinde doğrudan etkisi vardır. Diğer bir deyişle, kullanım

Öğretmen Adaylarının “Akıllı Telefon”a Yönelik Metaforik Algıları: Yoksa Davis En Başından Beri Haklı Mıydı?

kolaylığı algılanan faydanın ön bileşenidir (Göğüş, 2014). Akademik alanyazında metaforik çalışmaların ise kimi fenomenleri, olguları, veya kavramları daha iyi anlamak, anlamlandırmak yönündeki katkısı gün geçtikçe artmaktadır. Bu durumun biraz da metafor kavramının tanımından kaynaklandığı söylenebilir. Çünkü en genel anlamıyla metafor, dilin sembolik amaçlı kullanımına bağlı olarak bir kavram veya durumu başka bir kavramla veya bir durumla ifade etmeyi anlatır (Abrams, 1993’den Akt.: Aydın, 2011). Bu anlamda akademik araştırmalar açısından önceden belirlenmiş bir olgu hakkında metaforik yolla verilerin toplanması yönteminin özellikle sosyal bilim alanında oldukça yaygın şekilde kullanıldığı ifade edilebilir (Güneş ve Tezcan, 2017). Bununla birlikte ulusal alan yazın incelendiğinde üniversite öğrencileri ve öğretmen adaylarına yönelik birçok konuda metaforik çalışmalara rastlanılmasına karşın öğretmen adaylarındaki akıllı telefon fenomenine yönelik doğrudan metaforik algıları araştıran herhangi bir çalışmayla karşılaşmamıştır. Halbuki özellikle günümüz üniversitelerinde öğrencilerin dersler esnasında bile çoğu zaman ellerinden akıllı telefonu düşürmedikleri artık eğitimin tüm paydaşlarınca kabul edilen bir durumdur (Polat, 2018). Dolayısıyla bu araştırmanın temel amacı, öğretmen adaylarının akıllı telefona yönelik metaforik algılarının belirlenmesidir.

Yöntem

Araştırmada nitel araştırma yöntemi tercih edilmiş ve nitel araştırma desenlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. Bu desen, hep farkında olduğumuz ancak, derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara, olaylara, deneyimlere, algılara, yönelimlere, kavramlara ve durumlara odaklanmaktadır. Bu olgularla günlük yaşantımızda çeşitli biçimlerde karşılaşabiliriz. Ancak bu tanışıklık, olguları tam olarak anladığımız anlamına gelmez. Bu nedenle bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam olarak anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgubilim (fenomenoloji) uygun bir araştırma deseni oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu araştırmada da öğretmen adaylarının günümüz akıllı telefon olgusunu metaforik olarak nasıl anlamlandırdıklarını araştırmak amaçlandığı için olgubilim deseni seçilmiştir.

Çalışma Gurubu

Araştırmanın çalışma grubunu Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesine bağlı dört ayrı anabilim dalında öğrenim gören (Türkçe, Sosyal Bilgiler, Okul Öncesi ve Sınıf Öğretmenliği) toplamda 184 (57 erkek 127 kadın) öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde nitel araştırma yöntemine özgü örnekleme yöntemlerinden biri olan fırsat/fırsatçı örnekleme başvurulmuştur. Fırsatçı örnekleme, önceden tahmin edilemeyecek şekilde beliren durumların avantajını kullanmak için tercih edilen bir örnekleme türüdür (Miles ve Huberman, 1994; Patton, 2005).

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın verileri, öğretmen adaylarına dağıtılan yapılandırılmış bir form üzerinden “Akıllı telefon ya benzer/gibidir; çünkü ...” cümlesini yazılı olarak tamamlamaları yoluyla elde edilmiştir. Araştırma formu dört ayrı anabilim dalı için ayrı zamanlarda ancak tek oturumda dağıtılmış ve toplanmıştır. Bu esnada iki öğretmen adayı çalışmaya katılmak istemediklerini beyan ettiklerinden araştırmaya dahil edilmemişlerdir.

Verilerin Analizi

Araştırma formuna dönüş yapan öğretmen adaylarının görüşleri üzerinde araştırmacı tarafından içerik analizi uygulanmıştır. Araştırma sonunda yapılan içerik analizi neticesinde ulaşılan her bir kategori için belirlenen metaforlara yönelik öğrenci görüşleri arasında öne çıkan görüşler ise önceden oluşturulan katılımcı kodlarıyla birlikte doğrudan alıntılama yoluyla paylaşılmıştır. Katılımcıların kodlarıyla ilgili örnek bir kodlama şu şekildedir: KK05 (Burada ilk “K” harfi öğretmen adayının cinsiyet bilgisini; ikinci “K” harfi katılımcı kelimesinin kısaltmasını ve en sonda verilen “05” rakamları ise katılımcı sıra numarasını temsil etmektedir.) Araştırmanın içerik analizi sonunda; öğretmen adaylarının akıllı telefona yönelik metaforik algılarının toplamda beş tema altında toplanmakta olduğu görülmüştür. Bu temaların isimlendirilmesi ise şu şekilde olmuştur; niyet teması; bağımlılık, bilinçli kullanım, algılanan kullanım kolaylığı (AKK) ve algılanan fayda (AF) temalarıdır. Bu temaların özellikle Davis ve Ark. (1989) geliştirdikleri teknoloji kabul modelindeki alt bileşenlerle olan benzerliği ise öğretmen adaylarının metaforik algılarına ilişkin gerekçeli açıklamaları detaylı incelendiğinde kendiliğinden ortaya çıkmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bulguları, daha anlaşılır olmak adına, ilgili temaların her biri ayrı birer alt başlık şeklinde verilerek bu bölümde paylaşılmıştır.

Niyet Teması Altında Yer Alan Bulgular

Niyet teması altında araştırma bulguları analiz edilirken öğrenci görüşlerinin olumlu ve olumsuz tutumlar şeklinde toplandığı görülmüştür. Bu durum Davis’in Teknoloji Kabul Modelinde yer alan “Niyet” boyutuyla büyük oranda benzerlik taşıdığından araştırmanın bu kısmındaki bulgular “Niyet” teması altında toplanmıştır. Öğretmen adaylarının bu tema altındaki görüşleri ise aşağıda Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının Akıllı Telefona Yönelik Niyetleri

	Doğrudan Alıntılar	f	%
	“Telefon olmadan dünyadan hiç haberimiz olmaz. Akıllı telefon yaşadığımın belirtisidir. Anlık olarak istediğim her şeye erişebiliyorum.” KK171		
Olumlu	“Telefonum olmayınca sanki yapacak bir şey kalmıyormuş gibi oluyor. Hiç kullanmasam da benimle olması iyi hissettiriyor.” KK15 “Zamanımın neredeyse hepsini onunla geçiriyorum. Kimseye diyemediğim şeyleri onunla paylaşıyorum.” KK92 “Yalnız zamanlarımda onunla vakit geçiririm.” EK10	149	81
	“Sürekli aynı şeyler paylaşılıyor ve sürekli tek düze.” KK13		
Olumsuz	“Hayatımızın büyük bir zamanını alır.” KK81 “Artık kimsenin özel hayatı diye bir şey kalmadı.” KK111 “Bizi ele geçirmiş biz ona bağlı olmuşuz.” EK181	35	19

Tablo 1 incelendiğinde öğrencilerin niyet teması etrafında en çok olumlu tutum kategorisinde (%81) görüş bildirdikleri anlaşılmaktadır. Öyleki kadın öğrencilerden biri bu tutumunu “Zamanımın neredeyse hepsini onunla geçiriyorum. Kimseye diyemediğim şeyleri onunla paylaşıyorum.” (KK92) şeklinde güçlü bir ifade ile açıklamaktadır. Diğer yandan EK181 kodlu erkek katılımcı ise “Bizi ele geçirmiş biz ona bağlı olmuşuz.” Şeklindeki

ifadesi ile akıllı telefona yönelik niyetini olumsuz bir tutumla açıklıyor. Bu bağlamda öğretmen adaylarının yaklaşık %19'luk bir oranla akıllı telefona yönelik metaforik algılarının olumsuz olduğu söylenebilir.

Bağımlılık Temasına Yönelik Bulgular

Öğretmen adaylarının akıllı telefona yönelik algılarını açıklayan bir diğer bir tema "Bağımlılık" temasıdır. Bu temaya ilişkin öğrencilerin metaforik algıları ise Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Bağımlılık Alt Teması Altındaki Metaforları

Alt Tema	Metaforlar	f	%
Bağımlılık	Su (f=12);	89	48.3
	Arkadaş (f=7);		
	Yemek (f=5);		
	Sigara (f=5);		
	Uyuşturucu (f=4);		
	Hayatın önemli bir parçası (f=3);		
	Dost (f=3);		
	İhtiyaç (f=3);		
	Elim kolum (f=3);		
	Oksijen (f=3);		
	Vazgeçilmez bir şey (f=2);		
	Hayat (f=2);		
	Ekmek (f=2);		
	Diğer yarım (f=2);		
	Benden bir parça (f=2);		
	Oyuncak;		
	Nefes;		
	Diyaliz makinası;		
	Esaret;		
	Hayat fişi;		
	Bir zorunluluk;		
	Boş zaman;		
	Hortum;		
	Yemekteki tuz;		
	Haber kaynağı;		
	Altıncı organım;		
	Gemi;		
Uyku;			
Farklı bir gezegen;			
Pusula;			
Araba;			
Şeker;			
Oyun;			

Şah damar;
Yaşam enerjisi;
Yaşam belirtisi;
Vücudumun bir organı;
Girdap;
Robot;
Yardımcı;
Sırdaş;
Beyinsiz insan;
Dil altı hapı;
Sıkıntı gideren alet;
Göz;
Müzik

Tablo 2’ye göre öğretmen adaylarının bağımlılık temasında en çok kullandıkları ilk dört metafor “su, arkadaş, yemek ve sigara” metaforlarıdır. Bu bağlamda öğretmen adaylarının akıllı telefonu su ve yemek gibi bir temel ihtiyaç olarak (f=15) çoğunlukla algıladıkları ifade edilebilir. Ayrıca akıllı telefonun kimi öğretmen adayları için bir arkadaş gibi hissettirdiği ve tıpkı sigara gibi bağımlılık yaptığı yönünde görüş bildiren öğrencilerde (f=12) çoğunluktadır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının oldukça yüksek bir oranda (%48.3) bağımlılık teması yönünde görüş bildirdikleri anlaşılmaktadır. Bağımlılık teması için EK184, KK144, KK54 ve KK170’in ifadeleri örnek verilebilir.

“Akıllı telefon sigara gibidir; çünkü ikisinede bağımlıyım.” EK184

“Akıllı telefon su gibidir; çünkü insanlar onsuz yaşayamaz hale geldi.” KK144

“Akıllı telefon diyaliz makinası gibidir; çünkü onsuz bir an bile geçirmiyorum.” KK54

“Akıllı telefon uyuşturucu gibidir; çünkü hayatımda bu kadar beni bağlayan başka bir şeye rastlamadım.” KK170

Bilinçli Kullanım Temasına Yönelik Bulgular

Öğretmen adaylarının akıllı telefona yönelik kimi metaforik algılarının ise bilinçli kullanım temasında toplandığı söylenebilir. Öğrencilerin bilinçli kullanım temasına dair tercih ettikleri metaforlar Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Bilinçli Kullanım Alt Teması Altındaki Metaforları

Kategori	Metaforlar	f	%
Bilinçli Kullanım	Araç (f=6);		
	İhtiyaç (f=2);		
	Girdap;		
	Kitap;		
	Yemek kitabı;		
	Zaman kaybı;		
	Bilgi kutusu;	20	10.8
	Bilgi hazinesi;		
	İlk yardım çantası;		
	Son dakika gelen gol;		
	Tuşlu telefon;		
	Koyun sürüsü;		
	Bilgi küpü;		
Yardımcı bilgi kaynağı			

Tablo 3'te verildiği gibi öğretmen adaylarının akıllı telefonun bilinçli kullanımı alt teması yönünde üretmiş oldukları metaforlar içinde en çok öne çıkan iki metaforun “*araç ve ihtiyaç*” metaforları (f=8) olduğu görülmektedir. Öğrencilerin diğer tema ve alt temalara oranla en düşük düzeyde (%10.8) bu alt temaya yönelik metaforik algılara sahip oldukları anlaşılmaktadır. Bu anlamda ortaya çıkan bu bulgunun akıllı telefonların günlük yaşamda öğretmen adayları açısından ne derece bilinçli kullanılıp kullanılmadığı noktasında bir fikir verdiği söylenebilir. Bu temaya yönelik olarak EK147, EK145, EK132 ve KK127 kodlu öğrenci görüşleri aşağıda sunulmuştur:

“Akıllı telefon bir araç gibidir; çünkü bazı yapmam gereken işleri yapmamda bana yardımcı olur.” EK147

“Akıllı telefon son dakika gelen gol gibidir; çünkü her zaman değil sadece ihtiyaç duyduğum zaman lazım olur.” EK145

Öğretmen Adaylarının “Akıllı Telefon” a Yönelik Metaforik Algıları: Yoksa Davis En Başından Beri Haklı Mıydı?

“Akıllı telefon ilk yardım çantası gibidir; çünkü yerinde kullanıldığında can kurtarabiliyor.”

EK132

“Akıllı telefon bilgi hazinesi gibidir; çünkü mesleğimle ilgili kolaylık sağlıyor.” KK127

Algılanan Kullanım Kolaylığı (AKK) Temasına Yönelik Bulgular

Öğretmen adaylarının akıllı telefona yönelik Algılanan Kullanım Kolaylığı (AKK) temasına yönelik metaforları Tablo 4’teki gibidir.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının AKK Alt Teması Altındaki Metaforları

Kategori	Metaforlar	f	%
Algılanan Kullanım Kolaylığı	İletişim aracı (f=4);	29	16
	Küçük dünya (f=2);		
	Yardımcı bilgi kaynağı (f=2);		
	Tuşlu telefon;		
	Bilgiye anında ulaşmak;		
	İhtiyaç;		
	Yardımcı;		
	Beyinsiz insan;		
	Elim kolum;		
	Hayat kadar önemli;		
	Beyin;		
	Bilgi;		
	Bilgi makinası;		
	Gazete;		
	Eğlence merkezi;		
	Hayatın bir parçası;		
	Beyin küpü;		
	Bir rehber;		
	Pusulâ;		
	Bilgi hazinesi;		
Önemli olmayan bir ihtiyaç;			
Bilgi edinme motoru;			
Bilgi kutusu;			
Teknolojik bir harika			

Tablo 4’te görüldüğü gibi öğretmen adaylarının akıllı telefonun algılanan kullanım kolaylığı yönündeki ürettikleri metaforlar içerisinde en çok öne çıkan üç metafor “küçük dünya, iletişim aracı ve yardımcı bilgi kaynağı” (f=8) metaforlarıdır. Algılanan kullanım kolaylığı teması diğer tüm temalar içerisinde %16’lık bir oranda temsil edilmektedir. Bu temaya ilişkin KK155, KK152, KK121, EK104 ve KK75 kodlu öğrencilere ait görüşler ise şunlardır:

“Akıllı telefon teknolojik bir harika gibidir; çünkü işleri hızlıca halledip kontrol edebiliriz.”

KK155

“Akıllı telefon bilgi kutusu gibidir; çünkü merak ettiğim herşeyi öğrenebiliyorum.” KK152

“Akıllı telefon küçük bir dünya gibidir; çünkü herşey elimin altında.” KK121

“Akıllı telefon bir rehber gibidir; çünkü istediğim bilgilere hemen ulaşmamı sağlar.” EK104

“Akıllı telefon eğlence merkezi gibidir; çünkü kullanırken çok eğleniyorum.” KK75

Algılanan Fayda (AF) Temasına Yönelik Bulgular

Öğretmen adaylarının akıllı telefona yönelik metaforik algılarının toplandığı görülen en son tema olarak algılanan fayda teması öne çıkmaktadır. Bu temaya ilişkin öğrencilerin üretmiş oldukları metaforlar ise Tablo 5’te paylaşılmıştır.

Tablo 5. Öğretmen Adaylarının Algılanan Fayda Alt Teması Altındaki Metaforları

Kategori	Metaforlar	f	%
Algılanan Fayda	Yardımcı bilgi kaynağı (f=4);	31	17
	İhtiyaç (f=3);		
	Araç (f=3);		
	Kitap (f=2);		
	Pusulula (f=2);		
	Dünya;		
	Kütüphane;		
	İlk yardım çantası;		
	Araba;		
	Gazete;		
	Yaşam belirtisi;		
	Vazgeçilmez bir şey;		
	Hayat kadar önemli;		
	Beyin;		
	Bilgi makinası;		
	Üçüncü göz;		
	Bazen arkadaş bazen düşman;		
İnsan;			
Beyin küpü;			
Hafıza;			
Bilgi kutusu;			
Rehber			

Tablo 5 incelendiğinde öğretmen adaylarının akıllı telefonun algılanan fayda alt boyutuna yönelik ürettikleri metaforlar içerisinde en çok öne çıkan beş metaforun “araç, ihtiyaç, yardımcı bilgi kaynağı, kitap ve pusula” metaforları olduğu (f=15) görülmektedir. Ayrıca

Öğretmen Adaylarının “Akıllı Telefon”a Yönelik Metaforik Algıları: Yoksa Davis En Başından Beri Haklı Mıydı?

algılanan fayda temasının %17 gibi bir oranla diğer temalar içerisinde temsil edildiği anlaşılmaktadır. Bu tema altındaki KK171, KK133, EK126, EK104 ve KK80 kodlu öğrenci görüşleri ise aşağıdaki gibidir:

“Akıllı telefon yaşam belirtisi gibidir; çünkü telefon olmadan dünyadan hiç haberimiz olmaz. Akıllı telefon yaşadığımın belirtisidir. Anlık olarak istediğim herşeye erişebiliyorum.” KK171

“Akıllı telefon araba gibidir; çünkü kullanmazsan yol alamazsın.” KK133

“Akıllı telefon pusula gibidir; çünkü o olmazsa yönünüzü bulamazsınız.” EK126

“Akıllı telefon bir rehber gibidir; çünkü istediğim bilgilere hemen ulaşmamı sağlar.” EK104

“Akıllı telefon beyin küpü gibidir; çünkü herşeyi içinde barındırıyor.” KK80

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Öğretmen adaylarının akıllı telefona yönelik metaforik algılarını ortaya çıkarmayı amaçlayan bu araştırma sonunda ulaşılan temalar: niyet (olumlu-olumsuz tutum), algılanan kullanım kolaylığı, algılanan fayda, akıllı telefon bağımlılığı ve bilinçli kullanım olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada özellikle niyet teması altında olumlu ve olumsuz tutumların bir arada verilmesinin temel nedeni ise olumsuz tutuma ilişkin görüş bildiren öğretmen adaylarının da tıpkı olumlu tutuma sahip diğer öğretmen adayları gibi akıllı telefonu kullanıyor olduklarını kabul etmeleridir. Ulaşılan bu temalar ışığında öğretmen adaylarının metaforik algılarının Davis’in teknoloji kabul modelindeki bileşenlerle büyük oranda örtüşüyor olduğu ifade edilebilir. Bu bağlamda belki de Davis’in bireylerde teknoloji kabulü konusundaki görüşleri ve geliştirdiği modelin (Davis, 1985) en başından bugüne değin hala güncelliğini korumakta olduğu gibi bir sonuca varılabilir.

Araştırmada öğretmen adaylarının niyet teması altında akıllı telefona yönelik olarak oldukça büyük oranda (%81) olumlu tutuma sahip oldukları, aynı tema içerisinde öğrencilerin sadece %19’unun olumsuz bir tutuma sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ulaşılan bu sonuç özellikle teknoloji kabul modeli üzerine yapılmış birçok araştırmanın (Akça ve Özer,

2013; Çelik, Yılmaz ve Pazarlıoğlu, 2010; Davis, 1989; Davis, Bagozzi ve Warshaw, 1989; Yucel ve Gulbahar, 2013) sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Yani öğretmen adaylarının büyük oranda akıllı telefona karşı olumlu tutuma sahip olmalarının bir anlamda teknoloji kabul modeli açısından algılanan fayda ve algılanan kullanım kolaylığının ön belirleyicisi olduğu ifade edilebilir. Nitekim öğretmen adaylarının %16'sı akıllı telefonun algılanan kullanım kolaylığına sahip olduğu yönünde bir görüşü benimserlerken %17'si ise akıllı telefonun algılanan faydaları yönünde görüş bildirmişlerdir.

Araştırmanın en dikkat çekici sonucu ise öğretmen adaylarının neredeyse yarısının (%48,3) akıllı telefonun kendilerinde ve çevrelerinde bir tür bağımlılık yarattığı görüşünde olmalarıdır. Bu bulgu mevcut alanyazın açısından oldukça önemli bir sonuç olarak yorumlanabilir. Hatta ilgili alan yazında (Gökçearslan ve Ark., 2016; Haug ve Ark., 2015; Kwon ve Ark., 2013; Samaha ve Hawi, 2016) bu bağımlılığın kendine özgü bir tanımlamayla "akıllı telefon bağımlılığı" olarak geçtiği ve bu haliyle birçok defa müstakil bir araştırma konusu olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmen adaylarının özellikle bağımlılık alt teması altında ele alınan ve kullanmayı sıklıkla tercih ettikleri akıllı telefonun *sigara, uyuşturucu, su ve dahası bir diyaliz makinesi gibi vazgeçilmez bir teknoloji olduğu yönündeki metaforik algıları* ise oldukça düşündürücüdür. Günümüz açısından değerlendirildiğinde bağımlılığa varan bir akıllı telefon kullanımının ise örneğin başta göz kuruluğu gibi olumsuz fiziksel sonuçları (Park ve Ark., 2014) yanında, öğretmen adaylarında kişisel, özsel veya birtakım psikolojik olumsuz etkilere de neden olabileceği (Samaha ve Hawi, 2016) büyük oranda unutulmamalıdır. Diğer yandan öğretmen adaylarının sadece %10,8'nin bilinçli kullanım kategorisinde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Bu sonuç teknoloji kullanımına ne kadar bilinçli yaklaşıldığı sorusuna da aynı zamanda küçük bir yanıt niteliğindedir. Oysaki özellikle öğretmen adaylarının akıllı telefonun bilinçli kullanımı noktasında daha çok metafor üretmeleri beklenen bir durum olurdu. Ancak araştırma sonunda ortaya çıkan tablo bilinçli kullanım yönündeki metaforik algıların oldukça düşük bir yüzde ile temsil edildiğidir.

Sonuç olarak, öğretmen adaylarının akıllı telefona yönelik algıları metaforik açıdan analiz edildiğinde ulaşılan metaforların büyük oranda özellikle Davis ve arkadaşlarının teknoloji kabul modeli alt bileşenleri ile olan benzerliği dikkat çekicidir. Yine öğretmen

Öğretmen Adaylarının “Akıllı Telefon”a Yönelik Metaforik Algıları: Yoksa Davis En Başından Beri Haklı Mıydı?

adaylarının neredeyse bağımlılık düzeyinde akıllı telefonlarını kullandıkları ve beklenenin aksine bilinçli kullanım açısından yeterli bir algı düzeyinde olmadıkları ortaya çıkmıştır. Tabi bu araştırmanın önemli bir sınırlılığı nicel verilerle desteklenmemiş olmasıdır. Bu nedenle konuya ilişkin karma yöntemle veya yöntem çeşitlemesi yapılarak gerçekleştirilecek olan araştırmalarla daha genellenebilir ve destekleyici sonuçlara ulaşılması mümkündür.

Bu bağlamda akıllı telefonun bilinçli ve eğitsel amaçlı kullanımını özendirici birtakım etkinliklerin, özelde tüm öğretmen yetiştirme müfredatlarına eklenmesi genelde ise tüm sınıf yönetimi uygulamalarında öğretim elemanlarınca sürece dahil edilmesi gerekmektedir. Akıllı telefon bağımlılığının sınıf içi süreçlere etkilerini araştırarak daha fazla sayıda çalışmanın ileri düzeyde karma, veri çeşitlemesi vb yöntemlerle desteklenerek gerektiğinde projelendirilmesi ihtiyacının olduğu ve konuya ilgi duyan araştırmacıların teşvik edilmeleri gerektiği belirtilebilir.

Kaynakça

- Ada, S., & Tatlı, H. (2012). *Akıllı telefon kullanımını etkileyen faktörler üzerine bir araştırma*. Online: <http://ab.org.tr/ab13/bildiri/74.pdf>, 10.04.2015
- Akça, Y. & Özer, G. (2013). Teknoloji Kabul Modeli'nin kurumsal kaynak planlaması uygulamalarında kullanılması (The use of technology acceptance model in enterprise resource planning implementations). *Business and Economics Research Journal*, 3(2), 79-96.
- Aktaş, H. & Yılmaz, N. (2017). Üniversite gençlerinin yalnızlık ve utangaçlık unsurları açısından akıllı telefon bağımlılığı. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(1), 85-100.
- Arabacı, İ. B. & Polat, M. (2013). Dijital yerliler, dijital göçmenler ve sınıf yönetimi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(47), 11-20.
- Aydın, İ. S. (2011). Türkçe kavramının metaforik algılanma biçimleri. *Folklor/Edebiyat*, (66), 173-187.
- Bolat, Y. İ., Aydemir, M. & Karaman, S. (2017). Uzaktan eğitim öğrencilerinin öğretimsel etkinliklerde mobil internet kullanımlarının teknoloji kabul modeline göre incelenmesi. *GEFAD*, 37(1), 63-91.
- Çakır, F., & Demir, N. (2014). Üniversite öğrencilerinin akıllı telefon satın alma tercihlerini belirlemeye yönelik bir araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 29(1).
- Çelik, H. E., Yılmaz, V. & Pazarlıoğlu, V. (2010). Teknoloji kabul modeli ve bir uygulama. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 47(540), 35-44.
- Çivici, T., & Kale, S. (2007). Mimari tasarım bürolarında bilişim teknolojilerinin kullanımını etkileyen faktörler: Bir yapısal denklem modeli. *İnşaat Yönetimi Kongresi Bildiriler Kitabı*, 30-31.

- Dufau, S., Dun~abeitia, J.A, Moret-Tatay, C., McGonigal, A., Peeters, D., et al. (2011) Smart phone, smart science: How the use of smartphones can revolutionize research in cognitive science. *PLoS One* 6(9), e24974. doi:10.1371/journal.pone.0024974
- Davis, F. D. (1985). *A technology acceptance model for empirically testing new end-user information systems: Theory and results* (Doctoral dissertation), Massachusetts Institute of Technology, USA.
- Davis, F. D., Bagozzi, R. & Warshaw, P. (1989). User acceptance of computer technology: A comparison of two theoretical models. *Management Science*, 35(8), 982-1003.
- Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319-339.
- Güneş, C. & Tezcan, R. (2017). Metafor nedir, ne değildir? Bahadır Kılcan (Ed.), *Metafor ve eğitimde metaforik çalışmalar için bir uygulama rehberi* içinde (ss. 1-14), Ankara: Pegem Akademi.
- Göğüş, Ç. G. (2014). *Teknoloji kabul modeli ve değiştirme maliyetinin müşteri sadakati üzerine etkileri: Muhasebe yazılım programları üzerine bir çalışma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze.
- Gökalliler, E., Aybar, A. S., & Gülay, G. (2011). Bir statü tüketimi göstergesi olarak Iphone markalı akıllı telefon algısı: üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Selçuk İletişim*, 7(1), 36-48.
- Gökçearslan, Ş., Mumcu, F. K., Haşlaman, T., & Çevik, Y. D. (2016). Modelling smartphone addiction: The role of smartphone usage, self-regulation, general self-efficacy and cyberloafing in university students. *Computers in Human Behavior*, 63, 639-649.
- Haug, S., Castro, R. P., Kwon, M., Filler, A., Kowatsch, T., & Schaub, M. P. (2015). Smartphone use and smartphone addiction among young people in Switzerland. *Journal of behavioral addictions*, 4(4), 299-307.
- Hootsuite. (2018). *Global digital report 2018*. <https://digitalreport.wearesocial.com/> (Erişim: 30.09.2018)
- Kwon, M., Kim, D. J., Cho, H., & Yang, S. (2013). The smartphone addiction scale: development and validation of a short version for adolescents. *PloS one*, 8(12), e83558.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. New York: Sage.
- Özbek, V., Alnaçık, Ü., Koç, F., Akkılıç, M. E. & Kaş, E. (2014a). Kişilik özelliklerinin teknoloji kabulü üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkileri: Akıllı telefon teknolojileri üzerine bir araştırma. *International Review of Economics and Management*. 2(1). 36-57.
- Özbek, V., Alnaçık, Ü., Koc, F., Akkılıç, M. E., & Kaş, E. (2014b). The impact of personality on technology acceptance: A study on smart phone users. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 150, 541-551.
- Park, J. S., Choi, M. J., Ma, J. E., Moon, J. H., & Moon, H. J. (2014). Influence of cellular phone videos and games on dry eye syndrome in university students. *Journal of Korean Academy of Community Health Nursing*, 25(1), 12-23.
- Patton, M. Q. (2005). *Qualitative research*. New York: John Wiley & Sons, Ltd.

Öğretmen Adaylarının “Akıllı Telefon”a Yönelik Metaforik Algıları: Yoksa Davis En Başından Beri Haklı Mıydı?

- Polat, M. (2018). Derslerde akıllı telefon siber aylaklığı ölçeği (DATSAÖ): Üniversite öğrencileri için bir ölçek uyarlama çalışması. *Social Sciences Studies Journal (SSSJournal)*, 4(21), 3114-3127.
- Reese Bomhold, C. (2013). Educational use of smart phone technology: A survey of mobile phone application use by undergraduate university students. *Program*, 47(4), 424-436.
- Samaha, M., & Hawi, N. S. (2016). Relationships among smartphone addiction, stress, academic performance, and satisfaction with life. *Computers in Human Behavior*, 57, 321-325.
- Tatlı, H. (2015). Akıllı telefon seçiminin belirleyicileri: Üniversite öğrencileri üzerine bir Uygulama. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(2), 549-567.
- Taylor, S. & Todd, P.A. (1995). Understanding information technology usage: A test of competing models. *Information Systems Research*, 6(2), 144-176.
- Uğur, N. G. & Turan, A. H. (2016). Mobil uygulama kabul modeli: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 34(4), 97-125.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (5. Baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yucel, U. A., & Gulbahar, Y. (2013). Technology acceptance model: A review of the prior predictors. *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 46(1), 89.